

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
креативного менеджменту і дизайну
Протокол № 11 від 26.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ОБРАЗОТВОРЧІ ПРАКТИКИ

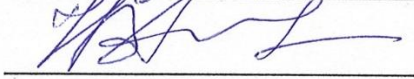
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В2 Дизайн
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Дизайн

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробники:

викладач Марина МАНДРИКОВА

доцент Володимир НОСАНЬ

Завідувач кафедри
креативного менеджменту
і дизайну Тетяна БЛИЗНЮК

Гарант програми Денис БОРИСЕНКО

Харків
2025

ВСТУП

Сучасний дизайн у всіх його проявах вимагає від фахівця не лише володіння базовими техніками, але й глибокого розуміння складної пластики, анатомічної будови форми та психології візуального сприйняття образу. У цьому контексті навчальна дисципліна «Образотворчі практики» є логічним продовженням і поглибленням художньої підготовки, набуваючи фундаментального значення для формування професійних компетенцій майбутнього дизайнера.

Дана робоча програма розроблена з метою забезпечити здобувачів практичними вміннями роботи зі складними просторовими формами та сюжетами. Незалежно від обраної спеціалізації, вміння аналізувати внутрішню конструкцію форми (зокрема голови людини), відтворювати її об'єм та пропорції, а також працювати зі складними колористичними завданнями є основоположним для створення якісних концепт-артів, ілюстрацій та функціональних дизайнерських рішень.

Метою курсу є поглиблення художньо-образного та об'ємно-просторового мислення здобувачів, розвиток аналітичного окоміру та вдосконалення індивідуального підходу до вирішення творчих завдань. Через виконання практичних завдань з рисунку (від обрубки черепа до складної класичної голови Сократа) та живопису (тематичні натюрморти) здобувачі опанують методи конструктивного аналізу та навчатися свідомо керувати лінійними і тональними засобами виразності.

Завдання навчальної дисципліни:

- поглиблене вивчення пластичної анатомії та конструктивної будови голови людини на основі рисунку гіпсових моделей черепа, екорше та окремих частин обличчя;
- опанування методів послідовної лінійно-конструктивної та тональної побудови складної класичної форми (голова Сократа);
- розвиток навичок живопису через створення копій тематичних натюрмортів та постановку сюжетно-тематичних композицій;
- вдосконалення колористичного бачення та розуміння взаємодії форми і кольору в натюрмортах з гіпсовою головою;
- розвиток здатності до експериментування з різними техніками та художніми матеріалами для пошуку індивідуальної виразності.

Об'єктом вивчення є пластична анатомія людини (конструкція голови) та складні натурні й сюжетні постановки.

Предметом навчальної дисципліни є закономірності конструктивної побудови складних форм, передача об'єму, пропорцій, світлотіні та колористичної єдності в графіці й живописі.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен опанувати здобувач вищої освіти
PH7	СК1, СК2, СК9
PH8	СК6
PH9	СК9
PH10	СК1
PH11	СК6

де СК1. Здатність застосовувати сучасні методики проектування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну.

СК2. Здатність здійснювати формоутворення, макетування і моделювання об'єктів дизайну.

СК6. Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).

СК9. Здатність зображувати об'єкти навколишнього середовища і постаті людини засобами пластичної анатомії, спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями).

PH7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень.

PH8. Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію.

PH9. Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання.

PH10. Визначати функціональну та естетичну специфіку формотворчих засобів дизайну в комунікативному просторі.

PH11. Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РИСУНОК

Тема 1. Обрубка черепа. Опанування базових принципів анатомічної будови голови на прикладі гіпсової моделі обрубки черепа. Вивчення основних пропорцій, кісткової основи та ключових конструктивних вузлів. Основна увага приділяється лінійно-конструктивній побудові з урахуванням просторової перспективи та розумінню загального об'єму через великі геометричні площини (грані). Початкове тональне опрацювання форми з розподілом на світло та тінь.

Тема 2. Обрубка голови. Поглиблення знань з пластичної анатомії через вивчення м'язового покриву голови на прикладі гіпсової моделі екорше (обрубка). Аналіз взаємозв'язку кісткової основи та м'язів у формуванні загального об'єму та рельєфу обличчя. Використання лінійно-конструктивного методу для фіксації пропорцій та просторового положення. Тональне моделювання великих площин з виявленням джерела світла, передачею власних та падаючих тіней.

Тема 3. Частини обличчя (гіпсові). Детальне вивчення анатомічної будови та пластики окремих деталей обличчя (око, ніс, губи, вухо) на основі класичних гіпсових зліпків у різних положеннях. Аналіз їхньої внутрішньої конструкції, ракурсних скорочень та органічної прив'язки до загальної форми голови. Ретельне тональне опрацювання деталей з передачею матеріальності гіпсу, світлотіньових нюансів, напівтонів та рефлексів.

Тема 4. Голова Сократа. Комплексне завдання з побудови та детального тонального моделювання складної класичної гіпсової голови з вираженими характерними та віковими рисами. Застосування набутих знань з пластичної анатомії для передачі індивідуальних пропорцій, структури та характеру моделі. Глибоке світлотіньове ліплення форми, дотримання тональних відношень. Акцент на цілісності сприйняття: вміння підпорядковувати другорядні деталі загальному великому об'єму.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЖИВОПИС

Тема 5. Копія тематичного натюрморту. Опанування живописних технік та колористичних прийомів через копіювання творів визнаних майстрів або спеціально підібраних тематичних робіт. Аналіз композиційної побудови, колірної гами, тепло-холодних відношень та тонального масштабу

оригінального твору. Завдання полягає у максимально точному відтворенні техніки письма, мазка, фактури та загального настрою картини, що сприяє розумінню професійної кухні живописця.

Тема 6. Сюжетно-тематичний натюрморт. Створення самостійної живописної композиції з натури, предмети якої об'єднані певним сюжетом, епохою або смисловим зв'язком. Попередня робота над ескізами, пошук виразного композиційного та колористичного рішення, що найкраще розкриває зміст постановки. Передача матеріальності різних за фактурою предметів (тканина, метал, дерево, скло) у взаємозв'язку із просторовим середовищем, освітленням та загальним колоритом.

Тема 7. Натюрморт з гіпсовою головою. Вирішення найскладнішого просторового та колористичного завдання курсу: гармонійне поєднання в одній постановці ахроматичної форми (гіпсової голови) та хроматичних побутових предметів чи драперій. Спостереження за впливом кольорового середовища та рефлексів на білу поверхню гіпсу. Досягнення цілісності через тональну та колірну рівновагу, передача об'єму, анатомічної точності голови та глибокого простору засобами живопису.

Перелік практичних занять /завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних занять

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1.	Опанування лінійно-конструктивної побудови гіпсової моделі обрубки черепа в 3х ракурсах
Тема 2.	Відтворення гіпсової моделі обрубки голови, робота над конструкцією та формою, промальовування тіней
Тема 3.	Вивчення анатомічної структури окремих вузлів обличчя, розуміння їх геометричної основи
Тема 4.	Визначення загальних габаритів голови, лінійно конструктивна побудова, тональне рішення, характерні особливості гіпсової моделі
Тема 5.	Копіювання натюрморту по живопису старих майстрів
Тема 6.	Виявлення тональної ієрархії, моделювання форми
Тема 7.	Використання кольору в складному натюрморті з драперіями та гіпсової моделі Венери

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 4	Опанування основами лінійно конструктивної побудови гіпсових моделей голови людини, розвиток окоміру, опанування культури штриха
Тема 5 - 7	Моделювання складних форм, кольорове рішення, формування навичок компанування, вивчення вивчення елементів пластичної анатомії

Кількість годин лекційних, та практичних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція-візуалізація (Тема 1-3, 5, 6), проблемна лекція (Тема 4).

Наочні (демонстрація (Тема 1-7).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 7).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового диференційованого заліку або заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: виконання та захист компетентно-орієнтованих завдань (4 комплексні роботи по 15 балів кожна, 60 балів), поточні роботи (2 роботи по 10 балів), фінальна семестрова робота (20 балів).

Семестровий контроль: Залік

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іттен Йоганнес. *Мистецтво кольору. Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва* / пер. з нім. Київ: ArtHuss, 2022. 96с.
2. Едвардс Бетті. *Малювання на правій півкулі мозку* / пер. з англ. Харків : КСД, 2020. 256 с.
3. Сенін В.П. *Академічний рисунок голови* / Навчальний посібник. Харків: ХДАДМ, 2025. 184 с.
4. Криволапов М. О. (ред.) «*Основи образотворчого мистецтва*» (2020). 312 с.

Додаткова

5. Гарньє Шарлотта, Ренн Марі-Мод. *Колір. Зрозуміти, відчутти, створювати*. Київ : ArtHuss, 2023. 240 с.
6. Blyznyuk T. Genesis and features of the still life genre in fine art / Т. Blyznyuk, М. Mandrykova, О. Maistrenko // [Електронний ресурс]. Актуальні питання гуманітарних наук. – 2025. - Вип. 91. - Т. 1. - С. 122-127. Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/37952>

Інформаційні ресурси

7. Repository Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics/ Навчально-науковий інститут менеджменту і маркетингу/Кафедра креативного менеджменту та дизайну: Звіти з виставок, Звіт за результатами проведення пленеру-практикуму у форматі .pdf . Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36875>

8. Побудова геометричного натюрморту олівцем (частина 1). Режим

доступу: <https://youtu.be/wjLiGzEXSRM?feature=shared>